

...and about cycle higher non-
...education

...cycle a
...education



RESUME

I markedsorienterede samfund som USA og England har højtuddannede indvandrere bedre muligheder for at bruge deres uddannelse på arbejdsmarkedet, end de har i Danmark. Det viser

økonom og integrationsforsker Shahamak Rezaei forskning i, hvordan det er gået for en gruppe iranske indvandrere, alt efter hvilket vesteuropæisk land eller USA de havnede i efter flugten

fra Iran. Problemerne herhjemme får mange højtuddannede indvandrere til enten at rejse væk eller til at søge hen imod brancher, hvor de ikke får brugt deres uddannelse. Og det er et tab

– ikke bare for dem, men også for samfundet, som ikke får valuta for sin investering i indvandrernes uddannelse, siger Shahamak Rezaei.

Danmark mister højtuddannede indvandrere

Integrationen af højtuddannede indvandrere halter herhjemme til skade for både dem og samfundsøkonomien. Økonomen Shahamak Rezaei råder os til at flytte fokus fra indvandrernes kulturelle bagage til de barrierer og den incitamentsstruktur, de møder i velfærdssamfundet.

Af Lars Lønstrup, freelancejournalist Foto Michael Daugaard

Danmark og de andre nordiske velfærdssamfund betaler allerede regningen for dårlig integration af højtuddannede indvandrere. Og den regning vil bare vokse i de kommende årtier.

Det siger økonom og integrationsforsker Shahamak Rezaei fra Institut for Samfund og Globalisering på Roskilde Universitet på baggrund af mange års forskning i flygtninge og indvandreres integration.

Aktuelt forsker han i iranske flygtninge og indvandreres socioøkonomiske mobilitet i en gruppe vesteuropæiske lande og USA. Og her er de foreløbige resultater dårligt nyt for de nordiske velfærdssamfund.

Hvad er problemet?

”Mange af de højtuddannede indvandrere, jeg har interviewet over årene, oplever velfærdssamfundet – eller ’systemet’. som de kalder det – som trangt og gennemreguleret. Et stort og kompliceret sæt af regler, de slavisk må tilpasse sig, mens systemet ikke gør det mindste for at tilpasse sig dem. De tager en uddannelse og tror, den

er adgangsbillet til et godt job, men oplever i stedet at løbe panden mod en mur, når de møder det danske arbejdsmarked. Derfor giver mange op og vælger enten at rejse væk eller at arbejde i en branche, som ikke har relation til deres uddannelse.”

Er vilkårene for højtuddannede indvandrere bedre i andre typer samfund?

”Ja, meget tyder på, at mulighederne er bedre i mere løst organiserede og markedsorienterede samfund som USA og England. Det viser min forskning i, hvordan det er gået for en gruppe iranske indvandrere, alt efter hvilket vesteuropæisk land eller USA de havnede i efter flugten fra Iran.”

Hvad kan det amerikanske og engelske samfund, som vores ikke kan?

”De kan levere mulighed for, at den højtuddannede indvandrer kan bruge sin uddannelse til at få en attraktiv position på arbejdsmarkedet. I USA er der flest eksempler på indvandrere, der bliver selvstændige og får succes inden for en af

de brancher, deres uddannelse retter sig imod. I Tyskland ser man eksempler på samme tendens om end knap så markant. I England har indvandrerer fundet lønarbejde i en branche, hvor han kan bruge sin uddannelse. I Danmark og de andre nordiske lande er der stor risiko for, at han har givet op og fået beskæftigelse uden relation til hans uddannelse. Så ingeniøren laver fx det samme som de ufaglærte. Typisk inden for kiosk-, restaurations- eller rengøringsbranchen.”

Du finder, at et stort flertal af de højtuddannede iranere herhjemme har en teknisk eller sundhedsfaglig uddannelse. Er der slet ingen, som får job svarende til deres uddannelse?

”Jo, hvis deres uddannelse retter sig imod fag med flaskehalsproblemer i den offentlige sektor, er chancerne gode. Det gælder især læger. Men som fx tandlæge, som også er et populært valg blandt indvandrere med iransk baggrund, skal man finde arbejde på en privatejet klinik, og det er svært.

Derfor er mange udvandret. Typisk til London, hvor vi har interviewet nogle af dem. Her har de fået succes, og det er jo godt for dem, men for det danske samfund, som har betalt deres uddannelse, må det betegnes som en fiasko, at de efter endt uddannelse er udvandret til et andet land og skaber værdi og betaler skat der. Specielt fordi de siger, at de ville være blevet i Danmark, hvis de havde fået et af de mange jobs, de forgæves søgte efter endt eksamen."

Du har i samarbejde med andre danske forskere lavet tre mindre undersøgelser med den iranske indvandrergruppe og vil bruge den igen i en ny stor undersøgelse i samarbejde med UCLA, University of Oxford og tyske, svenske og canadiske universiteter. Hvorfor er denne gruppe så velegnet?

"Fordi medlemmerne udgør en i videnskabelig sammenhæng unik population. De er så ens, at de næsten kan sammenlignes med naturvidenskabsmandens laboratoriemus. Og det giver en fantastisk mulighed for at sammenligne forskellige typer samfunds evne til at integrere indvandre-re. Det er meget vanskeligt under normale omstændigheder, fordi indvandrere har så forskellige udgangspunkter. Og derfor repræsenterer mine interviewpersoner, som ikke tæller over 50 personer, reelt tusindvis af landsmænd med samme udgangspunkt."

Hvad har jeres forsøgspersoner tilfælles med tusinder af andre iranske flygtninge?
"De udvandrede alle fra Iran i årene umiddelbart efter den islamiske magtovertagelse i 1979. De var i starten af 20'erne, sekulære, kom fra få større byer og havde en gymnasial uddannelsesbaggrund. Samtidig var der ikke noget eksiliransk miljø, som stod klar til at modtage og præge dem, da de kom til Vesteuropa og USA. Derfor var de meget påvirkelige for social struktur og diskurs i indvandringslandet, og derfor er de så gode at måle på. Vi undersøger deres socioøkonomiske succes/fiasko efter cirka 25 års ophold i forskelle

typer vestlige samfund med 1.000 kvantitative og 30 kvalitative interviews i hvert af de seks deltagende lande. Det vil give et mere sikkert statistisk materiale. Men arbejdet er allerede lavet i vores mindre undersøgelser, fordi designet er det samme, og fordi forsøgspersonerne som sagt udgør en meget homogen gruppe."

I går i en stor bue uden om kulturelle forklaringer på dårlig integration, som efter din mening er alt for dominerende i integrationsforskningen. Hvorfor mener du det?

"Med de kulturelle forklaringer, som dominerer inden for både videnskab og politik, bliver man ikke klogere på, hvordan forholdene i værtslandet påvirker integrationen. Og det er det, der er vores ambition. Vores teser er: 1. Det er værtslandets strukturelle muligheder, der afgør, om integration lykkes, ikke indvandrernes kulturelle baggrund. 2. Jo mindre regulering, der er i samfundet, jo højere socioøkonomisk mobilitet er indvandrerne i stand til at opnå. De teser har min egen forskning ikke bare i de iranske, men også i en kontrolgruppe af somaliske indvandrere allerede bekræftet. Og jeg føler mig overbevist om, at de også gælder for andre typer indvandrere. For indvandrere er lige så rationelle som alle andre mennesker."

Hvad mener du med, at indvandrere er lige så rationelle som alle andre mennesker?

"Det er mit udgangspunkt som økonom at se mennesker som individer, der overvejer deres livssituation, træffer valg og handler med det formål at forbedre deres livsbetingelser. Dermed er jeg fundamentalt

uenig med de mange, der vil forklare indvandreres handlinger med den bagage, de har med fra hjemlandet samt ressourcerne i det miljø af landsmænd, som findes i indvandringslandet. Det er den kulturelle forklaringsmodel, som forhindrer os i at se, at der er tale om et samspil mellem indvandrer og samfund. Og facit af den betragtning måde bliver i mange tilfælde, at indvandrernes ressourcer spildes, så både de og velfærdssamfundet taber."

Hvordan taber velfærdssamfundet?

"En type tab er, når vi først betaler indvandrernes uddannelse og derefter ser dem drage af sted til andre lande for at skabe værdi og betale skat der. En anden type tab opstår, når højtuddannede indvandrere i skuffelse over et lukket arbejdsmarked etablerer sig som selverhvervende i brancher fjernt fra den, de har uddannet sig til. Nogle melder sig ledige og får overførselsindkomst samtidig, og nogle udnytter også de muligheder for skatteuddragelse, som er til stede i brancher, hvor økonomien er kontant. På den måde kan du opnå socioøkonomisk mobilitet i rekordfart, og det er faktisk ret udbredt, ved vi fra undersøgelser, som både vi, Rockwool Fonden og Horresta har lavet."

Du har også lavet undersøgelser, som viser, at mange velhavende indvandrere lægger deres pensionsopsparring uden for Danmark og planlægger at udvandre, når de bliver pensionister. Hvorfor?

"De siger, at Danmark har ændret sig og er blevet et land præget af 'dem og os'. Derfor føler de ikke noget tilhørsforhold og ser ingen grund til at bidrage til samfunds-

“Mulighederne er bedre i mere løst organiserede og markedsorienterede samfund som USA og England”

Shahamak Rezaei

Mange højtuddannede indvandrere oplever „systemet“ som trængt og gennemreguleret, siger Shahamak Rezaei.

økonomien. Omvendt har gruppen af mindrebede indvandrere ingen planer om at rejse, de planlægger at blive her og leve af deres folkepension, når de bliver gamle. Det er en anden lille bombe under samfundsøkonomien, som den dårlige integration har skabt."

Hvad er løsningen på de problemer, du peger på?

"Jeg mener, vi som samfund bliver nødt til at se på den incitamentsstruktur, som har udviklet sig i mødet mellem indvandrerne og velfærdssamfundet. For her er der nogle meget grundlæggende problemer, som ikke kan løses med enkle greb og forklaringer. Disse problemer må vi konfrontere og løse, hvis vi vil skabe bedre integration og samtidig bevare de mange og store kvaliteter, som velfærdssamfundet også indeholder." ■

Læs mere:

Julian Simon: 'The Economic Consequences of Immigration'. Basil Blackwell, Cambridge, Massachusetts, 1989.
Oded Stark: 'Altruism and Beyond'. Cambridge University Press, 1999.
Steven Gold & Ivan Light: 'Ethnic Economies'. Academic Press, 2000.
Barbara Carmichael, Israel Drori & Benson Honig: 'Transnational & Immigrant Entrepreneurship in a Globalized World'. University of Toronto Press, 2010.

Shahamak Rezaei

- 45 år.
- Født i Teheran i 1966, kom til Danmark i 1984.
- Cand.oecon. 1994, Aalborg Universitet.
- Ph.d. i erhvervsøkonomi 2002, Syddansk Universitet.
- Lektor ved Institut for Samfund og Globalisering, Roskilde Universitet siden 2007.
- Studieleder for socialvidenskabsuddannelsen, Roskilde Universitet.
- Leder af flere nationale og internationale forskningsprojekter, blandt andet 'Undocumented Workers Transition' (UWT) udført for the European Commission og 'Associate Editor', International Journal of Business and Globalisation (IJBG).
- Har blandt andet udgivet bøgerne: 'Indvandringens økonomiske konsekvenser i Skandinavien' (1998, sammen med professor Torben Bager), 'Erhvervsdynamik blandt indvandrere: Selverhverv og netværksrelationer blokering eller afsæt for socio-økonomisk mobilitet?' (2004), 'House of War – Islamic Radicalisation in Denmark' (2010, sammen med lektor Marco Goli), 'Royal Delicacies at Peasant Prices' (2011), World Review of Entrepreneurship, Management and Sustainable Development, InderScience Publishers.
- Har sønnerne Nicolai på 23 år og Alexander på 18 år.

WWW

Læs tidligere forskerinterview på djoef.dk/forskerinterview